

Beknopte Commentaar op het

Nieuwe Testament

DEEL 2

DE GESCHRIFTEN VAN JOHANNES
PLUS JAKOBUS, 1 EN 2 PETRUS EN JUDAS

Dr. Willem J. Ouweneel

Inhoudsopgave

Algemene inleiding	7
Algemene inleiding op de Evangelieën	15
Het Evangelie van Johannes	23
De eerste brief van Johannes	157
De tweede brief van Johannes	173
De derde brief van Johannes	177
De Openbaring van Jezus Christus	181
De brief van Jakobus	249
De eerste brief van Petrus	271
De tweede brief van Petrus	289
De brief van Judas	299
Gebruikte afkortingen	305

Algemene inleiding op de Evangelien

Het NT opent met vier portretten van de Here Jezus Christus. Zijn persoon en zijn werk zijn te groot om in één Evangelie beschreven te worden. Het NT omvat 27 bijbelboeken, maar samen vormen de vier Evangelien al zo'n 45% van het Nieuwe Testament. In dit vierdelige commentaar op het Nieuwe Testament zijn de vier Evangelien over drie delen verdeeld. In dit deel beginnen we met het Evangelie van Johannes, dat we samennemen met de andere geschriften die traditioneel aan de apostel Johannes zijn toegeschreven.

1) De plaats en waardigheid van Jezus Christus

Mt opent met de woorden: 'Geslachtsregister van Jezus Christus, zoon van David, zoon van Abraham' (1:1). In het vervolg komt naar voren wie in eerste instantie de zoon van Abraham is, namelijk Izaäk (vs2), en de zoon van David, namelijk Salomo (vs6). In beide voorbeelden van vader-zoonschap gaat het om een liefdesrelatie: 'Neem toch uw zoon, uw enige, die u liefhebt, Izak [oftewel Izaäk], ga naar het land Moria, en offer hem daar als brandoffer op een van de bergen die Ik u noemen zal' (Gn22:2). Hier is Izaäk de geliefde zoon van de vader, die zelfs door zijn vader geofferd wordt (vgl. Rm8:32). In 2Sm12:24v. lezen we van Salomo: 'De HEERE had hem lief, en zond een [boodschap] door de dienst van de profeet Nathan en noemde zijn naam Jedid-Jah [= geliefde van JHWH], omwille van de HEERE.' Dus zowel als zoon van Abraham alsook als zoon van David is Jezus de geliefde van de Vader.

Juist in *Mt* horen we dan ook driemaal dit liefdeswoord van de Vader: 'Deze is mijn geliefde Zoon, in wie Ik welbehagen heb gevonden' (3:17); 'Zie, mijn knecht die Ik heb verkoren, mijn geliefde in wie mijn ziel welbehagen gevonden heeft! Ik zal mijn Geest op Hem leggen, en oordeel zal Hij de volken verkondigen' (12:18); 'Deze is mijn geliefde Zoon, in Wie Ik welbehagen gevonden heb, hoort Hem' (17:5).

Mk, waarin Jezus toch het nederigst wordt voorgesteld, opent met de woorden: 'Begin van het evangelie van Jezus Christus, de Zoon van God' (1:1). Al ontbreken de laatste vier woorden in sommige belangrijke handschriften, het volgende vers is opmerkelijk genoeg (vs2v.; citaten uit *Ml*3:1; *Js*40:3): 'Zie, Ik zend mijn bode voor U uit, die uw weg zal bereiden; stem van een roepende in de woestijn: "Bereidt de weg van de Heer, maakt zijn paden recht"; 'U' en 'de Heer' verwijzen naar *JHWH*, maar worden hier toegepast op Jezus. Verder is het in *Mk* maar niet een zaak van wat zijn eigen volgelingen over Jezus beweren: de Vader (1:11; 9:7) én de demonen (3:11; 5:7) én Jezus zelf (13:32; 14:61v.; vgl. 12:6) én de centurio bij het kruis (15:39) duiden Hem aan als de Zoon van God.

In *Lk*1:32,35 is het de engel Gabriël die betuigt: '[Jezus] zal groot zijn en Zoon van de Allerhoogste worden genoemd (...) De Heilige Geest zal over u komen en de kracht van de Allerhoogste zal u overschaduwen; daarom ook zal dat Heilige dat geboren zal worden, Gods Zoon worden genoemd.' Daarnaast horen we het getuigenis van de Vader (3:22; 9:35) en van de demonen (4:41; 8:28). Net als in *Mt*11:27 horen we hier dit opmerkelijke woord: 'Alles is Mij overgegeven door mijn Vader, en niemand weet wie de Zoon is dan de Vader, en wie de Vader is dan de Zoon, en hij aan wie de Zoon Hem wil openbaren' (10:22). Zijn rechters vroegen Hem: 'Bent U dan de Zoon van God?' En Jezus antwoordde, iets omfloerst maar toch bevestigend: 'U zegt dat Ik het ben' (22:70). In alle opzichten was Jezus' leer zo nieuw dat zij niet in te passen was in de bestaande godsdienstige opvattingen; zie *Lk*5:36-39.

In *Jh* presenteert Jezus als Zoon van de Vader niet slechts in een algemene metaforische zin als Schepper, Verzorger en Verlosser (zoals in het geval van Israël; zie bijv. *Js*63:16; 64:8; *Ml*2:10), maar in eigenlijke zin: Hij is de (opgestane) Zoon van de *eeuwige* Vader. Hoewel God in bepaalde joodse gebeden als 'Vader' (bijv. *Avinoe*, 'onze Vader') wordt aangesproken, is het Vaderschap van God zoals Jezus het geopenbaard heeft, in het OT volstrekt onbekend. De Vader is hier primair de eeuwige Vader van de eeuwige Zoon. Wie deze Zoon als zijn of haar nieuwe leven heeft ontvangen, mag diens *eeuwige* Vader nu zijn *eigen* Vader noemen (16:27; 17:6,26; 20:17): 'wie de Zoon heeft, heeft het leven' (1*Jh*5:12). In deze hoedanigheid heeft de Jood die Jezus niet beleden heeft, de Vader nooit gekend (vgl. 1:5,10v.).

2) Ambtelijke en persoonlijke heerlijkheden van Christus

We kunnen de Evangelien als volgt onderscheiden:

- 1) Er zijn twee *ambtelijke* Evangelien, waarin Jezus vooral in de waardigheid van zijn ambt wordt voorgesteld:
 - a) in Mt als de *Koning*, de sinds lang beloofde en verwachte *Messias* van Israël, de zoon van David;
 - b) in Mk als de lijdende *Dienstknecht* (Jh42:1).
- 2) De andere twee zijn *persoonlijke* heerlijkheden, omdat daarin de nadruk ligt op de persoon van Jezus:
 - a) in Lk, waar zoveel nadruk op de menselijke afkomst van Jezus wordt gelegd, op de *Zoon des mensen*, die de genade en barmhartigheid van God aan zondige mensen komt brengen;
 - b) in Jh op de vleesgeworden *Zoon van God*, die uit de hemel is neergedaald om de mensen het eeuwige leven te brengen.

We kunnen eventueel ook *drie* 'ambtelijke' Evangelien onderscheiden; zo heeft, naast Mt en Mk, ook Lk mede een ambtelijk, en wel een *priesterlijk* karakter vanwege met name de priesterlijke omraming: Lk begint met een stomme priester in de tempel en eindigt met juichende aanbidders in diezelfde tempel. Daartussendoor vinden we Jezus die in de tempel opgedragen wordt (Lk2:27; vgl. 37) en er als twaalfjarige jongen een bezoek brengt (vs42,46). We vinden een echte tempelgelijkenis in Lk18:10-14 en tempelonderwijs in 19:47; 21:37; 22:53, en in feite in heel Lk20v. De priesterlijke functie van Jezus in Lk blijkt ook uit de veelvuldige verwijzingen naar zijn gebedsleven (3:21; 5:16; 6:12; 9:18,28v.; 11:1; 22:32,41-45; 23:34,46) – vooral op momenten waar Mt en Mk niet van zijn gebeden reppen – waarbij we mogen aannemen dat veel van deze gebeden *voorbede* waren (zie bijv. Lk6:12-16). Ook zijn eerste kruiswoord was voorbede (23:34).

Daarmee komen de drie synoptische Evangelien overeen met de drie ambten van het Christus:

- a) het *koninklijke* ambt (ook zijn volgelingen zullen als koningen heersen: 2Tm2:12; Op20:4,6),
- b) het *profetische* ambt (ook zijn volgelingen hebben een profetisch karakter: 1Ko14:24),
- c) het *priesterlijke* ambt (ook zijn volgelingen zijn priester: 1Pt2:5,9; Op1:6; 5:10; 20:6).

Des te opvallender is de unieke positie van Jh, omdat daarin de persoonlijke heerlijkheid van Christus zozeer op de voorgrond staat: als het Woord (de Logos), als de eniggeboren Zoon, gelijk aan de Vader, als Degene die in eigen persoon het ware Leven en het ware Licht is, ja, de verpersoonlijking van de eeuwige Liefde van God.

3) Verschillende Heer, verschillende lezers

Het is als het ware een 'verschillende' Heer die de mens in de vier Evangelien ontmoet:

- a) In *Mt* ontmoet hij een Koning, die niet alleen alle macht heeft, maar die het waard is nagevolgd en bemind te worden, ja, voor wie men graag nieuwe onderdanen werft.
- b) In *Mk* ontmoet hij een strijdende Dienstknecht van God, die hém bedient, maar die hem leert zelf een strijdende dienstknecht van God te worden, in het voetspoor van en door de kracht van de Heer, om net als Hij de geestelijke machten der duisternis tegemoet te treden.
- c) In *Lk* ontmoet hij een Mens in wie de hele barmhartigheid van God naar hem toe komt, die hem reinigt en heelt, en hem vervolgens de wereld in zendt om diezelfde barmhartigheid ook aan anderen te prediken.
- d) In *Jh* ontmoet hij een Mens die niemand minder dan het vleesgeworden Woord is, het Woord dat bij God was, en Zelf God was, en in wie het eeuwige leven tot hem is neergedaald, maar Zich vervolgens als zodanig 'mee-deelt' aan de gelovige: wie in Hem gelooft, heeft *Hem* als het eeuwige leven (vgl. 1Jh5:20).

Deze verschillen hangen uiteraard direct samen met de vier heel verschillende groepen lezers die de evangelisten op het oog hebben:

- a) In *Mt* is dat *Israël*, om het aan de hand van het OT te tonen dat Jezus zijn Messias is, en ook waarom Israël (tijdelijk) terzijdegesteld is, en hoe en waarom het heil nu tot de volkenwereld komt, maar ook hoe Israël uiteindelijk hersteld wordt.
- b) In *Mk* zijn dat de *Romeinen* (als we inderdaad mogen aannemen dat Markus de tolk van Petrus in Rome was), om te tonen hoe in Christus (en zijn volgelingen) de macht van God vanuit Jeruzalem naar Rome gekomen is, het machtscentrum van de toenmalige wereld.
- c) In *Lk* zijn dat de *Grieken*, d.i. de Hellenistische wereld van die tijd, tot wie het universele heil van God komt. De 'heidense' arts Lukas wordt gebruikt

om duidelijk te maken dat Gods barmhartigheid er niet alleen is voor Israël, maar ook voor de hele heidenwereld.

- d) In Jh is dat de *wereld* (Gr. *kosmos*): het eeuwige leven (het leven van de hemel) is in de persoon van het vleesgeworden Woord in deze wereld neergedaald om allen in die wereld aan te raken die er open voor staan.

4) De gebruikte instrumenten

God heeft de schrijvers van de Evangelien niet zomaar willekeurig uitgekozen:

1) *Negatieve kwalificaties*

- a) *Mattheüs* was oorspronkelijk een ‘tollenaar’, dat is een belastinginner die heulde met de Romeinse bezetters en zich ten koste van Israël verrijkte. – Juist hij is, als hij eenmaal bekeerd is (Mt9:9-13), door de Heilige Geest gebruikt om de bevrijding en heerlijke toekomst van Israël in het licht te stellen.
- b) *Markus* was een dienaar van Paulus en Barnabas, die echter al spoedig in zijn bediening faalde (Hd13:5,13; vgl. 15:36-39), maar uiteindelijk toch een trouwe dienstknecht werd (Ko4:10; 2Tm4:11; Fm:24; 1Pt5:13). – Juist hij is door de Heilige Geest gebruikt om Christus te schilderen als de ware en getrouwe Dienstknecht van God.

2) *Positieve kwalificaties*

- c) *Lukas* wordt door Paulus ‘de geliefde arts’ genoemd (Ko4:14), en artsen staan in het algemeen bekend om hun deernis met en zorg voor de zieken. – Juist hij is door de Heilige Geest gebruikt om Christus te schilderen als de Brenger van Gods barmhartigheid (7:11-17,36-50; 13:10-17; 17:11-19; 19:1-10).
- d) *Johannes* noemt zichzelf vijfmaal de ‘discipel die Jezus liefhad’ (‘Jezus’ is hier onderwerp van de zin; 13:23; 19:26; 20:2; 21:7,20). – Juist hij is door de Heilige Geest gebruikt om Christus te schilderen als de Brenger van Gods liefde vanuit de hemel op aarde (3:16; 11:5,36; 13:1,34; 15:9,12,17; 16:27; 17:23,26).

5) Selectieve beschrijvingen

De Evangelien zijn door God geïnspireerd; het zijn geen strikte oog- en oorgetuigenissen van de desbetreffende schrijvers. Zo vermelden zij gebeurtenissen die passen bij het specifieke doel van het Evangelie. Dit leidt tot het merkwaardige

verschijnsel dat evangelisten die bepaalde gebeurtenissen niet hebben meegemaakt, deze wel beschrijven, en omgekeerd; bijv.:

- a) Johannes was de enige van de vier die de verheerlijking op de berg had meegemaakt (vgl. Mk9:2), maar hij is juist de enige evangelist die deze gebeurtenis niet beschrijft (de andere drie doen dat wel).
- b) Johannes was de enige van de vier die de Gethsemane-episode had meegemaakt (vgl. Lk22:39-45), maar hij is juist de enige evangelist die deze gebeurtenis niet beschrijft (de andere drie doen dat wel). (Sommigen opperen trouwens dat de 'jongeman' in Mk14:51 Markus zelf was.)
- c) Mattheüs en Johannes waren (vermoedelijk) de enigen van de vier die de hemelvaart van Christus hebben meegemaakt, maar zij zijn juist de enige evangelisten die deze gebeurtenis niet beschrijven (Mk en Lk doen dat wel).

6) Het koninkrijk van God

Zoals eerder gezegd is het koninkrijk van God misschien wel het belangrijkste (meest overkoepelende thema) van de hele Bijbel (afgezien uiteraard van de Goddelijke personen zelf). Elke evangelist beschrijft het op zijn eigen wijze, geheel in overeenstemming met het karakter van zijn Evangelie:

- a) *Mt* beschrijft het koninkrijk als dat van Messias Jezus Christus, de gezalfde Koning van Israël, die door zijn eigen volk grotendeels verworpen wordt, waarna dat koninkrijk zich gaat uitbreiden over de hele wereld (Mt13) – maar uiteindelijk wordt het hersteld voor Israël (23:37-39; 24:1-35).
- b) *Mk* beschrijft het koninkrijk als de plaats waarin de macht van God zich manifesteert tegenover de geestelijke machten van de duisternis: de nederige Dienstknecht van God, Jezus Christus, is uiteindelijk dé grote Machthebber in dit koninkrijk; zijn volgelingen delen in deze macht (vgl. 3:15; 6:7-13; 16:17).
- c) *Lk* beschrijft het koninkrijk als de plaats waarin al wat zondig, ziek, zwak en arm is, door het geloof in Christus een plaats kan krijgen (bijv. Lk12:32): het is het terrein waar door Christus de barmhartigheid van God tot haar volle recht komt.
- d) *Jh* beschrijft het koninkrijk als de plaats waaraan men ten diepste alleen door wedergeboorte (radicale innerlijke verandering) deel krijgt (3:3,5), een rijk dat 'van boven' is, dat niet te vergelijken valt met enig rijk dat 'van beneden' is (18:36v.), hoewel het zich wel 'hier beneden' ontvouwt.

7) OT parallellen

Ik noem enkele parallellen die ik hier verder niet kan uitwerken.

- 1) De vier Evangelien lijken overeen te komen met de vier wezens in Ez1 (herhaald in Op5) (zij het m.i. anders dan de traditie wilde):
 - a) de koninklijke *leeuw* hoort bij Mt,
 - b) het zwoegende *kalf* (jonge stier, vgl. 1Ko9:10) bij Mk,
 - c) het aangezicht van een *mens* bij Lk,
 - d) de *arend*, een 'vogel des hemels', bij Jh.

- 2) Evenzo zijn de vier tabernakelkleuren met de Evangelien te associëren:
 - a) het *scharlaken* met Mt (vgl. 27:28),
 - b) het *linnen* (het kledingstuk van de dienstknecht) met Mk,
 - c) het *roodpurper* met Lk,
 - d) het *blauwpurper* (kleur van de hemel) met Jh.

- 3) Daarbij behoren m.i. ook de vier bloedige offers uit Lv7:
 - a,b) het *schuld-* en *zondoffer* (of omgekeerd) komen overeen met Mt en Mk, omdat we alleen in deze twee Evangelien Jezus' kruiswoord horen: 'Mijn God, mijn God, waarom hebt U Mij verlaten?' (Mt27:46; Mk15:34) en Hij Zich alleen hier een 'losprijs voor velen' noemt (Mt20:28; Mk10:45).
 - c) Het *vredeoffer*, het enige offer waarvan het hele volk mocht eten en dat de gemeenschap tussen God en zijn volk uitdrukt, komt overeen met Lk (vgl. 1:79; 2:14,29; 7:50; 8:48; 10:5v.; 19:38,42; 24:36).
 - d) Het *brandoffer*, het enige offer dat in zijn geheel op het altaar verbrand werd tot een liefelijke reuk voor de Here, komt overeen met Jh (vgl. 17:4, 'Ik heb U verheerlijkt op de aarde, terwijl Ik het werk heb voleindigd dat U Mij te doen hebt gegeven').

Het Evangelie naar Johannes

Auteur: de discipel en apostel Johannes (vgl. Mk1:19; 3:17; 10:35,41; Lk9:49,54; Jh13:23; 18:15v.; 19:26; 20:2; 21:7,20; Gl2:9).

Tijd en plaats: tussen de jaren 60 en 95, wellicht vanuit Efeze.

Geadresseerden: mogelijk aan de christenen in Klein-Azië.

Doel en inhoud

1) Het eeuwige leven

Zonder twijfel is Mk het minst en Jh het meest 'christologische' van de vier Evangelien, omdat in Mk het accent het sterkst op de daden, en in Jh het sterkst op de persoon van Jezus valt. Zo ontbreekt in Jh een zendingsbevel in eigenlijke zin; het is eerder de evangelist die uit de woorden en daden van Jezus voor al zijn lezers de 'evangeliserende' conclusie van 20:30v. trekt. Daar zien we waar het in Jh om gaat: *leven*, nader *het eeuwige leven* (zie ook 1Jh1:2; 2:25; 3:15; 5:11-13,20). In het eerste deel van Jh vinden we daarover vier uiteenzettingen:

- (a) De eerste uiteenzetting over het eeuwige leven geeft Jezus aan Nikodemus (3:14-16; vgl. vs36).
- (b) De tweede opmerking over het eeuwige leven richt Jezus tot de Samaritaanse vrouw (4:14; vgl. vs36).
- (c) De derde uiteenzetting volgt na de genezing van de man die 38 jaar ziek was geweest (5:24).
- (d) De vierde uiteenzetting volgt na de vermenigvuldiging van de broden (Jh6:27,40,47,54,68; zie ook 10:28; 12:25,50).

Het begrip 'eeuwig leven' is nauw verbonden met verwante begrippen, zoals (existentiële, relationele) '(Gods)kennis' (17:2v.). Bij deze relationele kennis past het begrip 'gemeenschap' (zie 1Jh1:2v.). Uiteindelijk gaat het in het 'eeuwig leven' om het wezen van de Zoon van God zelf (1Jh5:20).

De zeven 'Ik ben'-uitspraken van Jezus zijn op een of andere manier steeds met dit centrale begrip 'eeuwig leven' verbonden:

- (a) het brood van het leven (zie boven);
- (b) het licht van de wereld, welk licht het licht van het leven is (8:13; vgl. 1:4);
- (c) de deur van de schapen (10:7,9; vgl. het volgende punt);
- (d) de goede herder, die zijn schapen het eeuwige leven geeft (vs11,14,27v.);
- (e) de opstanding en het leven (11:25v.);
- (f) de weg, de waarheid en het leven (14:6);
- (g) de ware wijnstok (15:1; vrucht dragen voor de Vader).

Naast 'leven' zijn twee andere begrippen kenmerkend voor Jh: 'licht' en 'liefde'. Alle drie hebben ze te maken met het wezen van God: God is licht (1Jh1:5) en God is liefde (1Jh4:8,16), maar ook met het wezen van de Logos: 'In [de Logos] was leven, en het leven was het licht van de mensen' (1:4). Jezus zelf leert: 'zoals de Vader leven heeft in zichzelf, zo heeft Hij ook de Zoon gegeven leven te hebben in zichzelf' (5:26). Het eeuwige leven was *in* de Vader, maar het was ook *bij* de Vader (1Jh1:2), zoals het Woord *bij* God was (Jh1:1), als een persoon onderscheiden van de Vader, en in die persoon is het tot de mensen gekomen (1Jh5:20).

2) De hemelse dingen

God was ook in het OT allang bekend als de 'levende God', dat is: de God in Wie zich het leven bij uitstek manifesteert (Dt5:26; Jz3:10; 1Sm17:26,36; Ps42:3; 84:3; Jr10:10; Dn6:21,27; Hs1:10). Maar pas toen de Zoon neerdaalde in deze wereld, werd 'het leven *geopenbaard*'; d.w.z. het kreeg concreet gestalte in Hem die Mens werd (Jh1:4,14,18; 1Jh1:2). Jezus deed zich kennen als 'de weg [tot de Vader], de waarheid [omtrent alle dingen] en het leven' (Jh14:6); wie Hem volgde, zou 'het licht van het leven hebben' (8:12). Jezus was 'het leven' toen Hij nog bij de Vader was, maar ook toen Hij op aarde was neergedaald (5:26v.). Zijn hele leven op aarde, van de kribbe tot het kruis, was de openbaring van dit ware, hemelse leven; de woorden die Hij sprak, waren 'geest en leven' (6:63). Ja, Hij *was* naar eigen zeggen dat leven; wie Hem gezien had, had de Vader gezien (14:6,9). Ieder die Hem in geloof 'aanschouwde', ontving dat eeuwig leven ook zelf (6:40).

Het is boeiend dat Jezus tegen Nikodemus zegt: 'Als Ik jullie de aardse dingen heb gezegd en jullie niet geloven, hoe zullen jullie geloven als Ik jullie de hemelse zeg?' (3:12). Bij de 'aardse dingen' gaat het om het koninkrijk van God (vs3,5), maar ook om wedergeboorte en geloof, die van God komen, maar zich toch op aarde voltrekken. Bij de 'hemelse dingen' gaat het blijkbaar om Jezus' eigen eeu-

wige positie in de hemel (vs13) en in verband daarmee om het 'eeuwige leven' (vs15v.). Deze 'hemelse dingen' waren tot dusver onbekend geweest; de Zoon moest ervoor uit de hemel neerdalen (vs13; vgl. 1Jh1:1v.). Het eeuwige leven bij Jh moet daarom scherp onderscheiden worden van het eeuwige leven zoals we het bij de synoptici vinden (Mt19:16,29; 25:46; Mk10:17,30; Lk10:25; 18:18,30). Dáár staat het uitsluitend in verband met het leven in het koninkrijk Gods, en dat is op aarde; in Jh staat het in verband met de hemel (3:13; 1Jh1:1v.). Het is het leven van het Vaderhuis (Jh14:2v.), het leven, de liefde, de gemeenschap van de Vader, de Zoon en de Geest, zoals dat alles in de persoon van de Zoon tot ons is neergedaald (vgl. 17:3,21,23; 1Jh1:3). Het staat in rechtstreeks verband met de heerlijkheid en de liefde die de Zoon in de schoot van de Vader genoot voordat de wereld was (Jh1:18; 17:5,24).

3) Leven in overvloed

Volgens Jezus was het leven dat Hijzelf was en openbaarde, overdraagbaar: 'omdat Ik leef, zullen jullie ook leven' (14:19). Het is een leven dat Hij dwars door de dood heen heeft gebracht, en dat ook in de gelovigen de dood overwint (zie 11:25v.). Alleen zo kan het ook ontvangen worden, en wel als door de dood heen (zie 6:33,50v.,54,57). In Jh6 wordt het eeuwige leven dan ook vier maal met de opwekking van de gelovigen verbonden (vs39v.,44,54). Pas in de opstanding, en dus in de hemelse gelukzaligheid, zal het eeuwige leven in zijn volle rijkdom gekend en genoten worden.

Ook de gelovigen in het OT moeten geestelijk leven uit God bezeten hebben. Maar Jezus leerde: 'Ik ben gekomen opdat zij leven hebben, *en het overvloedig hebben*' (10:10). In de NT gelovige heeft het leven het karakter van het eeuwige leven dat bij de Vader was en in Jezus aan de mensen is geopenbaard; en bovendien is het leven dat door dood en opstanding is heengegaan. Geen OT gelovige kon het leven uit God ooit op deze heerlijke, 'overvloedige' wijze gekend hebben (vgl. 17:3). Daarom impliceert het kennen en bezitten van dit leven gemeenschap van gelovigen onderling én met de drie-ene God; zo spreekt Johannes over 'het woord van het leven', dat ons geopenbaard is en dat tot gemeenschap tussen gelovigen leidt, én tot gemeenschap met de Vader en de Zoon (1Jh1:1-3).

Dit leven in overvloed wordt gekend door de kracht van de Heilige Geest, want Hij is de 'bron van water dat springt tot in het eeuwige leven' (4:14). Dat dit de betekenis van het levende water en de bron is, blijkt duidelijk uit 7:38v. Het eeuwige leven, als het leven van de hemel waarvan de gelovigen nu al de voorsmaak hebben, kan alleen gekend en genoten worden door de kracht van de Heilige Geest.

Wie het eeuwige leven bezit, bezit inderdaad het leven dat uit de hemel is neergedaald; zo iemand behoort niet meer tot de wereld, maar behoort, hoewel hij/zij nog op aarde verkeert, in feite al tot de hemel (15:19; 17:14); zijn/haar plaats is in het Vaderhuis (14:1-3), de geestelijke plaats waar de Vader, de Zoon en de Heilige Geest van eeuwigheid gewoond hebben. Uit die plaats is het eeuwige leven in Jezus neergedaald tot, en krachtens geloof neergedaald *in* mensen, opdat die mensen eens zouden opstijgen naar de plaats waar het eeuwige leven dat in hen is, eeuwig thuishoort. Dit laatste (eschatologische) aspect is heel belangrijk; maar misschien nog wel indrukwekkender is dat Jezus in feite leert dat zij die in Hem geloven, nu al als het ware de hemel in hun hart hebben. Dit is kenmerkend voor Jh: terwijl Paulus ons wijst hoe wij naar de hemel kunnen komen, laat Johannes ons zien hoe in Christus de hemel naar ons toe is gekomen en in ons aanwezig is in de vorm van wat het 'eeuwige leven' wordt genoemd.

Indeling

De navolgende indeling is gebaseerd op de verschillende reizen van Jezus in Juda, Samaria en Galilea en op de zeven tekenen die Hij volgens Jh verricht heeft. Ook hier is er na het derde van de zeven delen een overgang (vgl. Mt-Lk), maar 'aarzelend': Jezus blijft nog in Galilea, tot Hij Zich gedrongen voelt toch naar Jeruzalem te gaan (7:1-13).

- A. Opening: de zes dagen (1:1-2:12)
 - I. Eerste serie dagen (1:1-34)
 - a) Eerste dag (1:1-18)
 - b) Tweede dag (1:19-28)
 - c) Derde dag (1:29-34)
 - II. Tweede serie dagen (1:35-2:12)
 - a) Eerste (= vierde) dag (1:35-43)
 - b) Tweede (= vijfde) dag (1:44-52)
 - c) Derde (= zesde) dag: *Eerste teken* (2:1-12)

- B. Bediening in Judea (2:13-3:36)
 - I. De tempelreiniging (2:13-25)
 - II. Judea (3:1-36)
 - a) Gesprek met Nicodemus (3:1-21)
 - b) Getuigenis van Johannes de dooper (3:22-36)

- C. Diverse reizen (4-6)
 - I. Samaria (4:1-42)
 - a) Gesprek met de Samaritaanse vrouw (4:1-26)
 - b) De discipelen en de Samaritanen (4:27-42)
 - II. Galilea: *Tweede teken* (4:43-54)
 - III. Jeruzalem (5:1-47)
 - a) Genezing in Bethesda: *Derde teken* (5:1-18)
 - b) Het gezag van de Zoon (5:19-30)
 - c) Getuigenis van Jezus (5:31-47)
 - IV. Galilea (6:1-71)
 - a) Spijziging van de vijfduizend: *Vierde teken* (6:1-15)
 - b) Jezus loopt op de zee (6:16-21)
 - c) Het brood van het leven (6:22-59)
 - d) Confrontatie met de discipelen (6:60-71)

- D. Bediening in Jeruzalem (7-12)
 - I. Loofhuttenfeest (7:1-8:1)
 - a) Jezus' broers nog ongelovig (7:1-9)
 - b) Jezus op het feest (7:10-36)
 - c) De laatste dag van het feest (7:37-52)
 - II. Het licht van de wereld (7:53-8:59)
 - a) De overspelige vrouw (7:53-8:11)
 - b) Het licht van de wereld (8:12-20)
 - c) Aankondiging van Jezus' heengaan (8:21-30)
 - d) Waarheid en leugen (8:31-47)
 - e) Jezus en Abraham (8:48-59)
 - III. De blindgeborene en verder (9-10)
 - a) Genezing van een blindgeborene: *Vijfde teken* (9:1-12)
 - b) De blindgeborene en de farizeeën (9:13-34)
 - c) Jezus en de blindgeborene (9:35-41)
 - d) De goede herder (10:1-21)
 - e) Aanslagen van de religieuze leiders (10:22-42)
 - IV. De opwekking van Lazarus en verder (11:1-57)
 - a) De opwekking van Lazarus: *Zesde teken* (11:1-44)
 - b) Het plan om Jezus te doden (11:45-57)
 - V. Zalving en intocht (12:1-50)
 - a) De zalving in Bethanië (12:1-11)
 - b) De intocht in Jeruzalem (12:12-19)

- c) Ontmoeting met de Grieken (12:20-36)
 - d) Het ongeloof van Israël (12:37-50)
- E. Laatste nacht van Jezus op aarde (13-17)
- I. In de opperzaal (13-14)
 - a) De voetwassing (13:1-20)
 - b) Judas en Petrus (13:21-38)
 - c) Het Vaderhuis (14:1-14)
 - d) De belofte van de Heilige Geest (14:15-31)
 - II. Op weg naar Gethsemane (15-17)
 - a) De ware wijnstok (15:1-17)
 - b) De haat van de wereld (15:18-16:4)
 - c) Het werk van de Heilige Geest (16:5-15)
 - d) Aankondiging van dood en opstanding (16:16-22)
 - e) Gemeenschap met de Vader (16:23-33)
 - III. Het gebed van de Zoon tot de Vader (17:1-26)
 - a) Verheerlijking (17:1-5)
 - b) Voorbede voor de discipelen (17:6-19)
 - c) Voorbede voor alle gelovigen (17:20-26)
- F. De lijdensgeschiedenis
- I. Gevangenneming en verhoor (18:1-19:16)
 - a) Gevangenneming van Jezus (18:1-11)
 - b) Jezus voor Kajafas (18:12-27)
 - c) Jezus voor Pilatus (I) (18:28-38a)
 - d) Jezus voor Pilatus (II) (18:38b-19:16)
 - II. Kruisdood en begrafenis (19:17-42)
 - a) De kruisdood van Jezus (19:17-30)
 - b) Na het sterven (19:31-37)
 - c) De begrafenis van Jezus (19:38-42)
- G. De opstanding en verder (20-21)
- I. Verschijningen in Jeruzalem (*'vele andere tekenen'*) (20:1-31)
 - a) De opstanding van Jezus: *Zevende teken* (20:1-10)
 - b) Verschijning aan Maria Magdalena (20:11-18)
 - c) Verschijning aan de discipelen (20:19-23)
 - d) Verschijning aan Thomas (20:24-31)

- II. Verschijning bij de zee van Tiberias (21:1-25)
 - a) Een wonderbare visvangst (21:1-14)
 - b) Herstel van Petrus (21:15-23)
 - c) Slotwoord (21:24v.).

A. Opening: de zes dagen (1:1–2:12)

A.I Eerste serie dagen (1:1-34)

a) Eerste dag (1:1-18)

* *De pre-incarnate Christus* (d.i. Christus vóór zijn vleeswording)

N.B. Jh1 en 2 spreken van diverse opeenvolgende ‘dagen’: zie 1:29,35,44; 2:1. Dat zijn minstens vijf dagen, waarvan die in 2:1 ‘de derde dag’ genoemd wordt. Dit suggereert een dubbele serie van drie dagen, net als in Gn1. Geen wonder: beide boeken beginnen met de woorden: ‘In het begin’.

- 1) In het begin van het bestaan van de wereld (vgl. Gn1:1)
 - a) was het Woord er al;
 - b) dat Woord was bij God, en
 - c) het was Zelf God; dit Woord was op elk punt in het verleden bij God (1:1).

N.B. ‘Woord’ (*Logos*) is de uitdrukking van een innerlijke gedachte, in dit geval: de openbaring van God; d.w.z. waar God Zich openbaart, is dat door de Zoon (‘het Woord’), die tegelijk Zelf evenzeer God is als de Vader en de Heilige Geest dat zijn. Na zijn vleeswording (zie vs14) kennen we deze persoon als de Mens Jezus Christus. Hij is de volmaakte openbaring van (de drie-ene) God, en kan dat zo volmaakt zijn doordat Hijzelf God is, nl. God de Zoon.

- 2) Alle dingen die bestaan, zijn door middel van het Woord tot stand gebracht; oftewel: van alle geschapen dingen is er niets ontstaan buiten het Woord om (vs3).

N.B. ‘Jezus’ is niet de Schepper; *God* is de Schepper, maar Hij scheidt *door middel van* de Zoon, die Zelf God is (vgl. Ko1:16; Hb1:2).

- 3) In het Woord was
 - a) (Goddelijk) leven, en
 - b) met name toen dit Woord in Jezus Mens werd, werd het hier op aarde het licht van de mensen.
 - c) Dat Goddelijk licht scheen in de geestelijke duisternis van de mensheid,
 - d) en die duistere wereld heeft niet begrepen wat het inhield (*of*: heeft het niet kunnen grijpen, d.i. overweldigen) (vs4v.).

- 4) In die tijd trad er een mens op aarde op die vanuit de tegenwoordigheid van God gestuurd was en Johannes (de dooper) heette. Deze man kwam om uit te leggen wat dit (Goddelijke) licht (zoals het in Jezus zichtbaar werd) te betekenen had, opdat alle mensen door hem (Johannes) in dat licht zouden gaan geloven. Hij was zelf niet dat licht; hij kwam alleen om (als voorloper en heraut) te getuigen van dat licht (vs6-8).
N.B. Johannes wierp licht op het Licht, om zo te zeggen.

- 5) Dit licht (Jezus) was het waarachtige licht
 - a) dat de wereld binnenkomt en
 - b) ieder mens in het licht van God plaatst (vs9).

- 6) Hij kwam in de wereld (zie vs14), en
 - a) de wereld (= de hele schepping) was door Hem tot stand gebracht (zie vs3),
 - b) maar de wereld (= de morele wereld: het bestel van zonde en Satan) heeft niet begrepen Wie Hij was (vs10).

- 7) Jezus
 - a) kwam in de wereld die van Hem was (*of* specifiek: tot zijn volk Israël?),
 - b) maar de mensen, die van Hem waren (*of* specifiek: het gros van de Joden?), hebben Hem niet (in geloof, als Verlosser en Heer) aangenomen (vs11).

- 8) Maar al de mensen die Hem wèl (als Messias en Verlosser) hebben aangenomen, die gaf Hij het recht (de bevoegdheid) kinderen van God (1Jh3:1) te worden; dat zijn de mensen die in Hem (in zijn naam, d.i. zijn wezen) geloven. Dus niet mensen die dat
 - a) door natuurlijke afstamming geworden zijn (zoals Israël), of
 - b) vanuit natuurlijke verlangens (geboorte door seksuele begeerte), of

- c) door een besluit van mensen.
- d) Nee, het zijn mensen die uit *God* geboren zijn (3:5; Jk1:18; 1Jh3:9; 5:18) (vs12v.).

*** De incarnate (= vleesgeworden) Christus*

- 1) Dat Woord dat bij God was, en Zelf God was, heeft in de ‘volheid van de tijd’ (vgl. Gl4:4) menselijk vlees aangenomen (vgl. Hb2:14), d.i. omhulde Zich met menselijk vlees, oftewel: is Mens geworden (vgl. Fp2:7; 1Jh4:2) (vs14a).
- 2) Deze persoon – God en Mens in één – heeft te midden van ons, mensen, gewoond in de ‘tent’ van zijn menselijk lichaam (zoals vroeger de heerlijkheid van God in de tabernakel en de tempel woonde; vgl. 2:21) (vs14b).
- 3) Wij (d.i. zijn volgelingen, of specifiek de apostelen) hebben, als het ware dwars door die sluier van zijn mensheid heen, glimpen van zijn heerlijkheid opgevangen, nl. de heerlijkheid van de enige (unieke) Zoon, die van de Vader gekomen is, vol van (Goddelijke) genade en waarheid (vs14c).
- 4) Johannes de dooper heeft van Hem getuigd en heeft uitgeroepen: ‘Deze is de persoon van Wie ik gezegd heb: “Hij die ná mij komt, heeft de voorrang boven mij, want Hij was er allang voordat ik geboren was (vgl. vs30)”’ (vs15).
- 5) Uit Jezus’ volheid (van genade en waarheid; vs14) hebben wij allen (die geloven) het ene genadebewijs na het andere van God ontvangen (vs16).
- 6) Want de Torah (de Sinaitische wet) is door Mozes gegeven; dat was al heel mooi, maar in Jezus is het nog veel mooier: door Hem zijn Gods genade en waarheid tot ons gekomen (vs17).
N.B. Hier is geen contrast bedoeld – alsof wet en genade hier tegenover elkaar zouden staan – maar een overtreffende trap.
- 7) Geen enkel mens heeft ooit God aanschouwd; de Enige (Unieke), die Zelf God is (vgl. vs1) en die aan de boezem van de Vader is (d.i. als eregast naast de Gastheer; vgl. 13:23; Lk16:23), die heeft God de Vader aan mensen bekendgemaakt (vs18).
N.B. Jongere handschriften lezen hier: ‘de eniggeboren Zoon die aan de boezem van de Vader is...’

b) Tweede dag (1:19-28)

- 1) (Uitwerking van vs7v. en 15:) Dit is wat Johannes de dooper van Jezus getuigde, toen de religieuze leiders (nl. specifiek farizeeën; vs24) vanuit Jeruzalem vooraanstaande geestelijke ambtsdragers – priesters (nazaten van de Levitische Aäron) en Levieten (andere leden van de stam Levi) – naar hem toe gestuurd hadden (vs19a).

N.B. Dit evangelie onderscheidt steeds tussen ‘de menigte’ (het gewone volk) en ‘de Joden’, d.w.z. ([bijna] altijd) de religieuze heersende klasse van het volk (vooral overpriesters en farizeeën) (zie met name 7:13,47-49). Ik geef ‘de Joden’ consequent weer als Israëlieten als het om de algemene zin van het woord gaat, en als ‘de (religieuze) leiders (of bovenlaag)’ als het om deze heersende klasse gaat.

- 2) *Vraag en antwoord* (vs19b,20):

a) *De gestuurden*: ‘Wie ben jij nu eigenlijk, Johannes?’

b) *Johannes* (draaide er niet omheen, maar zei ronduit): ‘Ik ben niet de Messias (de beloofde gezalfde Koning) van Israël’.

N.B. Het optreden van Johannes was zo bijzonder dat het volk gemakkelijk kon denken dat hijzelf de Messias was (vgl. vs8).

- 3) *Vervolg* (vs21a):

a) *De gestuurden*: ‘Wie ben je dan? Ben je soms Elia (die in Ml4:5v. beloofd is)?’

b) *Johannes*: ‘Dan ben ik evenmin.’

N.B. Johannes *zou* ‘Elia’ geweest zijn als Israël de Messias had aangenomen (Mt17:10-13); Jh gaat echter vanaf het begin uit van de verwerping van de Messias (vs10v.).

- 4) *Vervolg* (vs21b,22):

c) *De gestuurden*: ‘Ben je dan de Profeet (die door Mozes beloofd was: Dt18:15-19; vgl. Hd3:22; 7:37)?’

b) *Johannes*: ‘Dan ben ik evenmin.’

c) *De gestuurden*: ‘Maar wie ben je dán? We moeten toch iets te rapporteren hebben aan de leiders die ons gestuurd hebben. Hoe zou jij jezelf omschrijven?’

N.B. Hier maken de ondervragen duidelijk onderscheid tussen de Messias en de door Mozes aangekondigde Profeet; vgl. 6:14.

- 5) *Vervolg* (vs23-25):
- a) *Johannes*: 'Ik ben alleen maar een "stem", en wel de stem van degene die volgens de profeet Jesaja in de woestijn tot het volk riep: "Bereid voor de Heer [= de Mens geworden God, de Messias] een rechte weg' (Js40:3; vgl. Mt3:3; Mk1:1-3) (en wel door jullie harten daarvoor toe te bereiden).
 - b) *De gestuurde farizeeën*: 'Als je niet de Messias bent of Elia of de Profeet, wat is dan je motivatie (of recht) om Joden te dopen met de doop der bekering tot vergeving der zonden (Mk1:4)?' (vs23-25).
- 6) *Johannes*: 'Mijn doop is wel belangrijk,
- a) maar het is slechts een dopen in water;
 - b) maar tussen jullie in (ook al zien en kennen jullie Hem [nog] niet) staat Degene die na mij komt (d.i. Wiens voorloper ik slechts ben; om Hém gaat het) (en die mensen in de Heilige Geest zal dopen; vs33);
 - c) Hij staat zoveel hoger dan ik dat ik niet waard ben (als een slaaf) Hem uit zijn sandalen te helpen' (vs26v.).
- 7) Dit gesprek vond plaats in Bethanië (oostelijk van de Olijfberg), aan de overkant van de Jordaan, waar Johannes berouwvolle Joden doopte om hen zo voor te bereiden op de komst van de Messias (vs28).

c) **Derde dag (1:29-34)**

- 1) Op de derde dag zal Johannes ineens vanuit de menigte Jezus naar zich toe komen. Hij riep uit:
- a) 'Kijk, dát is het Lam van God, dat God in de wereld gezonden heeft
 - b) om haar uit de macht van de zonde te bevrijden c.q. de zonde uit de kosmos af te schaffen' (vs29).
- N.B. Zie voor het Lam vooral Gn22:7v.,13 (vgl. 1Pt1:19); Ex12:1-13 (het Paaslam; vgl. 1Ko5:7); 29:36-46 (het dagelijks brandoffer in Israël).
- 2) 'Dit is Degene van Wie ik jullie heb gezegd dat
- a) er ná mij een Man komt die
 - b) eigenlijk mij vóór is, want Hij was er eerder dan ik (nl. van vóór de schepping; vgl. vs1-3; 8:58)' (vs30).

- 3) 'En ik wist niet Wie Hij was (wat zijn precieze identiteit was);
 - a) maar ik ben wel gestuurd om berouwvolle Joden in water te dopen,
 - b) zodat de Messias Zich aan een toebereid Israël openbaar zou kunnen maken' (vs31).

- 4) Johannes ging verder met zijn getuigenis aangaande Jezus: 'Toen ik Jezus doopte,
 - a) zag ik de Heilige Geest vanuit de hemel op Hem neerdalen in de gedaante van een duif (Lk3:22),
 - b) en die Geest bleef op Hem rusten (wonen)' (vs32).

- 5) 'En ik herhaal: ik wist niet Wie Hij was;
 - a) maar God, die mij gestuurd had om mensen te dopen in water, zei tegen mij: "Hij op Wie je de Geest zult zien neerdalen (d.i. tijdens zijn doop) en op Hem (ver)blijven/wonen, dát is Degene die in de Heilige Geest doopt."
 - b) En op deze manier heb ik inderdaad gezien en getuigd dat deze Mens de Zoon van God is' (vs33v.).

N.B. Alleen al taalkundig is 'dopen in' correcter dan 'dopen met': zoals het menselijk lichaam gedoopt (ondergedompeld) wordt *in* water, zo wordt de menselijke geest gedoopt (ondergedompeld) *in* de Heilige Geest.

A.II Tweede serie dagen (1:35–2:12)

a) Eerste (= vierde) dag (1:35–43)

- 1) De volgende dag bevond Johannes zich weer op diezelfde plaats, mét twee van zijn volgelingen. Toen hij Jezus zag, die daar wandelde, zei hij: 'Kijk, het Lam van God' (vgl. vs29) (vs35v.).

- 2) De twee volgelingen hoorden hem dit zeggen; daarop begonnen zij (niet langer Johannes, maar) Jezus na te volgen (vs37).

- 3) Jezus keerde Zich om en zag dat zij Hem volgden:
 - a) Hij zei tegen hen: 'Wat zoeken jullie?'
 - b) Zij antwoordden Hem: 'Rabbi [Hebreeuws voor: Meester, (Bijbel)leraar], waar (ver)blijft/woont U?' (vs38v.).

N.B. Jezus vroegt naar het 'wat', maar zij hadden meer belangstelling voor het 'wie' (vgl. 20:15) en 'waar'.

- 4) Jezus zei tegen hen: 'Kom, dan zullen jullie het zien' (vs40a).
- 5) Zij kwamen inderdaad en zagen waar Hij (ver)bleef/woonde, en zij verbleven die dag bij Hem. Het was ongeveer het tiende uur (dit is ca. 16.00 volgens de joodse dagindeling) (vs40b).
- 6) Eén van de twee volgelingen die Johannes over Jezus hadden horen spreken en Jezus gevolgd waren,
 - a) was Andreas, de broer van Simon Petrus.
 - b) Andreas vond eerst zijn eigen broer Simon en zei tegen hem: 'Wij hebben de Messias (Hebreeuws *Masjiach*, 'Gezalfde') gevonden' – wat vertaald is: Christus (Grieks *Christos*, 'Gezalfde').
 - c) Andréas bracht Simon bij Jezus (vs41-43a).
- 7) Jezus keek Simon aan en zei: 'Jij bent Simon, de zoon van Jona (andere handschriften: Johannes; vgl. 21:15-17), jij zult Kefas heten' – wat vertaald wordt: 'Steen' (vs43b).
N.B. *Kefa* is Aramees voor steen; in het Grieks is dit *Petros*.

b) Tweede (= vijfde) dag (1:44-52)

- 1) De volgende dag wilde Jezus vanuit Judea naar Galilea vertrekken. Daar trof Hij Filippus aan. Jezus zei tegen hem: 'Volg Mij' (d.i. Word een volgeling [discipel] van Mij) (vs44).
- 2) Filippus was afkomstig uit Bethsaïda, een vissersplaats aan het meer van Galilea, waar ook Andreas en Petrus vandaan kwamen (vs45).
- 3) Filippus vond (zijn vriend?) Nathanaël (waarschijnlijk dezelfde persoon die in andere evangeliën Bartholomeüs genoemd wordt; Mt10:3 enz.) en zei tegen hem: 'Wij hebben Hem (de Messias) gevonden van Wie Mozes in de Torah geschreven heeft (Dt18:15-19), net als de profeten (bijv. Js7:14; 9:5v.): het is Jezus, de Zoon van Jozef, uit het stadje Nazareth' (vs46).
- 4) *Nathanaël*:
 - a) 'Kan uit zo'n onbeduidende plaats als Nazareth iets goeds komen?'
 - b) *Filippus*: 'Kom dan zelf maar kijken' (vs47).

- 5) Jezus zag Nathanaël naar Zich toe komen.
- a) *Jezus*: 'Kijk, dat is nu echt een Israëliet in wie geen bedrog is (d.i. dat is een oprechte, vrome Jood)' (vs46).
 - b) *Nathanaël*: 'Waarvandaan kent U mij?' (vs48,49a).
- 6) *Jezus*:
- a) 'Voordat Filippus je riep, terwijl je nog onder de vijgenboom zat (te bidden en te mediteren?), zag Ik je al' (ik *zag* je daar, en God *hoorde* je daar).
 - b) *Nathanaël*: 'Rabbi, U bent de Zoon van God, U bent de Koning van Israël!' (vs49a,50).
- 7) *Jezus*: 'Omdat Ik tegen je zei: "Ik zag je onder de vijgenboom", geloof je?
- a) Je zult grotere dingen zien dan deze:
 - b) Ik zeg met nadruk tegen je dat je voortaan de hemel geopend zult zien en de engelen van God opstijgen en neerdalen (vgl. Gn28:12) op de Zoon des mensen' (vs51v.).

N.B. Nathanaëls belijdenis ('Zoon van God') kon nauwelijks verder gaan dan Ps2:6: de Messias is de gezalfde Koning over Sion (Israël); daarom is de 'Zoon des mensen' van Ps8 in zekere zin 'groter', omdat de Messias als de nieuwe Adam Koning van de hele schepping is. Dit zal Nathanaël nu in de geest, maar pas in het Messiaanse rijk werkelijkheid zien worden.

c) Derde (= zesde) dag: *Eerste teken* (2:1-12)

- 1) Op de derde dag (van de tweede reeks; de zesde dag in totaal) vond er in het Galilese stadje Kana een bruiloft plaats; Maria, de moeder van Jezus, was er ook bij (2:1).
N.B. Deze bruiloft vormt een parallel met de 'bruiloft' tussen Adam en Eva op de zesde scheppingsdag: *toen* viel de eerste Adam al gauw in de zonde, *nu* openbaart de laatste Adam het eerste teken van zijn heerlijkheid (vs11).
- 2) Jezus was eveneens op de bruiloft uitgenodigd, samen met zijn discipelen (vs2).
- 3) Toen de wijn begon op te raken, gaf de moeder van Jezus Hem een zachte wenk:
 - a) *Maria*: 'Ze hebben geen wijn meer...'

b) *Jezus*: 'Vrouw (niet denigrerend, maar een eervolle aanspraak!), moet Ik Mij hierin door Ú laten leiden? Mijn "uur" (het juiste tijdstip van handelen) is immers nog niet gekomen' (vs3v.).

N.B. Niet zijn aardse moeder, maar zijn hemelse Vader bepaalde Jezus' handelen (vgl. 4:34).

4) *Maria* zei tegen de dienstknechten: 'Wát Hij (Jezus) ook tegen jullie zegt, doe dat (d.i. doe wat Hij zegt, ook al begrijp je het niet – net zo min als ik)' (vs5).

5) Nu waren daar zes stenen watervaten neergezet, die volgens de joodse gebruiken daar stonden voor het geval dat iemand zich moest reinigen (vgl. 3:25). Ze hadden elk een inhoud van zo'n 80 tot 120 liter (bij elkaar ruwweg tussen de 500 en 700 liter) (vs6).

6) Jezus zei tegen de dienstknechten:

a) 'Vul de watervaten met water.'

b) Dat deden zij, tot de rand aan toe.

7) *Jezus* opnieuw:

a) 'Schep nu wat uit die vaten en breng dat naar de ceremoniemeester.'

b) Dat deden de dienstknechten (vs7v.).

8) De ceremoniemeester

a) proefde van het water dat wijn geworden was, zonder te weten waar die wijn vandaan kwam (maar de dienstknechten wisten dat natuurlijk wel);

b) daarop riep de ceremoniemeester de bruidegom en zei tegen hem: 'Iedereen geeft zijn gasten eerst de beste wijn te drinken, en als ze veel gedronken hebben (en hun onderscheidingsvermogen afneemt), geef je ze de mindere wijn. Maar jij hebt de zaak omgekeerd: jij hebt de beste wijn voor het laatst bewaard!' (vs9v.).

N.B. Dat heeft natuurlijk een diepere zin: de beste vreugdewijn (vgl. Ri9:13; Ps104:15) is voor het Messiaanse rijk, waarop heel het werk van Jezus uitmond (vgl. Js25:6; Rm14:17).

9) Wat Jezus hier in het Galilese Kana deed, was het eerste van zijn zeven *tekenen* (zie de Inl.), waardoor Hij zijn heerlijkheid – hier als de grote vreugdebe-

reider – aan de mensen toonde. Gevolg: zijn volgelingen ontwikkelden echt geloof in Hem (vgl. het contrast in vs23-25) (vs11).

- 10) Daarna daalde Jezus af naar (het lager gelegen stadje) Kapernaüm (aan het meer van Galilea), samen met zijn moeder, zijn broers en zijn discipelen. Daar verbleven zij voor een korte rustpauze (vs12).

B. Bediening in Judea (2:13–3:36)

B.I De tempelreiniging (2:13-25)

- 1) Het Israëlitische Pascha (*Pesach*, Paasfeest) naderde, en daarom ging Jezus op naar Jeruzalem om het feest mee te vieren (vs13).
N.B. Er is sprake van *opgaan* vanwege de hoogte waarop Jeruzalem gelegen was.
- 2) Op het tempelplein aangekomen
- a) trof Jezus daar de handelaars in runderen, schapen en duiven aan,
 - b) alsmede de geldwisselaars die daar zaten (vs14).
- N.B. De veehandelaars verkochten de bezoekers offerdieren, zodat ze die niet van huis hoefden mee te nemen; en de geldwisselaars zorgden ervoor dat de mensen over de juiste valuta beschikten. Een zeer winstgevend bedrijf!
- 3) (De woedende) Jezus maakte een zweep van touwen:
- a) Hij dreef al die handelslui uit de tempel, plus de schapen en de runderen;
 - b) het geld van de wisselaars gooide Hij op de grond en hun tafels keerde Hij ondersteboven;
 - c) tegen de duivenhandelaars zei Hij: 'Haal al deze zaken hier weg; maak het huis van mijn Vader (d.i. de tempel; vgl. 14:2) niet tot een huis van werelds winstbejag' (vs15v.).
- 4) Zijn discipelen herinnerden zich (naderhand) dat de Schrift over de Messias zegt: 'De ijver voor uw huis (= tempel) zal mij verteren (te gronde richten)', d.w.z. deze ijver zou Hem uiteindelijk het leven kosten (Ps69:10) (vs17).